

EMMA ALFTAN

SYTEEN TAI SAVEEN

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

Text and data mining prohibited.

Teoksessa siteerataan Leiden ”Hittiputki”-potpurista (2000) seuraavia kappaleita:

s. 16: Lea Lavenin ”Samppanjaa” (suomeksi sanoittanut Chrisse Johansson, alkuperäiset sanat Michael Holm & Rainer Pietsch)

s. 17 ja 34: Lea Lavenin ”Soley Soley” (suomeksi sanoittanut Chrisse Johansson, alkuperäiset sanat Fernando Arbex)

s. 33: Marion Rungin ”Tom Tom Tom” (sanoittanut Rauno Lehtinen)

Motto s. 7 on elokuvasta *Tähtien sota: Imperiumin vastaisku* (1980, ohjaus Irvin Kershner)

Tekijä kiittää Otavan Kirjasäätiötä tuesta.

© Emma Alftan ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-50896-0 (kovakantinen)

ISBN 978-951-1-53249-1 (pehmeäkantinen)

OTAVA
KIRJAPAINO

Keuruu 2026

Isälleni Roope Alftanille,
joka rakasti kirjoittamista ylitse kaiken

"Do or do not. There is no try."

YODA

LUKU 1

”F lipata, viisi kirjainta, alkaa ässällä?” Kaisa naputti Pop-Ristikot-lehteään lyijykynällä ja katsoi minua pöytänsä yli työhuoneessamme.

”Seota. Se ei muuten ole kaukana, jos Pettersen ei anna Kämpälä-Kaarlelle potkuja”, vastasin katsoen Kaisaa silmiin. ”Mitä sanoit Hesarin toimittajalle? Suostutko puhumaan sille?”

Kaisa täytti ristikkoon sanan ja pureksi kynän päätä. Painoin mieleeni, että en lainaisi kynää jatkossa.

”En ole vielä päättänyt, mutta se on tosi sinnikäs. Televisioalan me too -skruppi on varmasti houkuttava juttu.”

Vilkaisin kelloani ja nousin ylös.

”Mennään, Pettersenin viesti kuukausipalaverista oli sen suuntainen, ettei haluta olla myöhässä.” Nostin liian täyden kahvimukini varovasti pöydältä, kumarruin hörppäämään ja koetin pitää kahvin mahdollisimman kaukana valkoisesta paitapuserostani. En oppisi koskaan.

Tasapainoilin kahvini ja tavaroideni kanssa pitkin käytävää kohti firman isoa neukkaria. Kaisa harppoi pitkällä säärilään edessäni, ja koetin pysyä hänen vauhdissaan. Päättömän Jussi-patsaan kohdalla jouduin pysähtymään ja tyyntyttämään myrskyn mukissani, koska kahvityrskyt uhkasivat läppärin kantta. Käytävän seinähyllyllä oli rivissä kaikki firman saamat televisio- ja elokuva-alan palkinnot. Useampi Kultainen Venla, moni jatkoilla vähän vääntyneenä, sekä legendaarinen

päättön Jussi-patsas. Virallisen version mukaan se oli tipahtanut Finlandia-talon vessassa lattialle, mutta minä ja muutama muu tiesimme, että oikeasti Pettersen oli kumauttanut sillä elokuvaohjaajaa jatkojen jatkoilla. Ote oli livennyt, ja Jussin pää oli osunut pöytään. Kukaan ei ollut muistanut korjata irtopäätä mukaan baarin tahmaiselta lattialta.

Laskin neukkarin pöydälle tietokoneen, kännykän, lukulasikotelon ja kahvin ja istuuduin. Vilkaisin ympärilleni isossa huoneessa, joka oli melkein täynnä. Kaikille ei riittänyt istumapaikkoja, mutta yleensä kuukausipalaverit olivat suhteellisen nopeita. Kirjoittamaton sääntö oli, että päälliköt ja Pettersenin suosikit saivat istumapaikan, loput seisoivat ja nojailivat seiiniin. Katsoin kahvimukiani, josta Kuningatar Elisabet tuijotti minua tiukasti takaisin. Muki oli suuri aarteeni, ensimmäisen jubileen kunniaksi teetetty suosikkimonarkkini virallinen muki. Ei mitään turistikrääsää, vaan rakkaudella aidolta hovi-hankkijalta tilattu.

Töissä oli ollut nihkeä ilmapiiri jo kauan. TV-alalla oli laskusuhdanne, rakenteellinen murros, kiire ja liian vähän resursseja. Tuotantojen ennakkovalmisteluun oli liian vähän aikaa ja rahaa, kuvauksiin oli aivan liian vähän aikaa ja rahaa, ja jälkityöt tehtiin niin pienellä ajalla ja rahalla kuin oli mahdollista. Ihmiset tulivat töihin kipeänä, tekivät liian pitkiä päiviä, tekivät sen takia virheitä, eikä epäkohdista uskallettu puhua. Kaikki glamour ja hauskuus oli kadonnut aikaa sitten. Hyvä että risti-koita ehti kahvitautilaan tehdä. Kaisa perusteli sen alentavan stressiä ja lisäävän aivojen hyvinvointia. Hän oli törmännyt TikTokissa johonkin tutkimukseen ja oli vakuuttunut asiasta.

Vastaavana tv-tuottajana olin päässyt tekemään huikeita tuotantoja isojen tähtien ja alan huipputekijöiden kanssa.

Mutta nykyään työ oli täynnä liian tiukkoja aikatauluja, jatkuvaa anteeksipyytelemistä muiden virheiden takia ja toisilleen tiuskivia kollegoita. Firman johdossa oli selitteleviä setämiehiä, ja olin viime aikoina joutunut vääntämään heidän kanssaan liian monesta asiasta.

Tilanne otti päähän, mutta alan luokattoman huono työtilanne ja se, että ammatinvaihto yli nelikymppisenä tuntui utopistiselta, olivat pitäneet minut FiilisFilmsissä. Voi olla, että muutos pelotti, sillä olin ollut firmassa yli vuosikymmenen, ja olin rakastanut työtäni aikanaan. Siksi ajatus etätöistä Amerikasta käsin, jonne mieheni oli menossa töihin ja tyttäreni pelaamaan koripalloa vuodeksi, oli tuntunut erinomaiselta vaihtoehdolta. Sellaiselta, joka antaisi päähän tilaa uusille ajatuksille. Odotin tulevaa muuttoa ja muutosta kuin kuuta nousevaa.

Neukkarin tunnelma kiristyi, kun ovea lähestyi Pettersenin buutsien kopina. Vuosien varrella olin oppinut tulkitsemaan askelten äänimaisemasta hänen mielenliikkeitään, ja napakka kop-kop-kop kehotti välttämään kohtaamista. Kuukausipalaverista ei kuitenkaan ollut pakoreittiä.

Äänensävy ei luvannut hyvää. Pettersen oli tullut sisään ja aloittanut paasaamisen, intensiteetti oli kova, viikset värisivät puheen tahdissa. Hänen johtamistyyliinsä oli tulos tai ulos, vaikka nykyaikana niin ei suoraan saanut sanoa. Hän kaipaili avoimesti vanhoja hyviä aikoja, jolloin yölamppu paloi ja burnout-diagnooseja ei ollut vielä olemassa.

”Meillä on ollut keskusteluja kanavan kanssa tästä väitetystä Kaarle K:n kähmintäjutusta Thaimaassa, *Kuumat sinkut biitsillä* -kuvauksissa. Olin kanavajohtajan kanssa viikon-

loppuna golfaamassa, ja tuli selväksi, että siellä ei olla valmiita antamaan potkuja löysien huhupuheiden perusteella. Näin ollen asia on käsitelty, ja Kaarle jatkaa ihan normaalisti tämän kauden pressikiertuetta ja on kiinnitetty myös seuraavalle tuotantokaudelle. Ymmärrettävästi ne, jotka näitä tietoja ovat levitelleet, tai puhuneet medialle, niiden työsuhde ei tässä firmassa voi jatkua. Vai mitä, Kaisa?” Pettersen infosi meitä kylmän sarkastisella äänellään, tapittaen pienillä silmillään suoraan Kaisaan.

Mitä uskomatonta potaskaa! En ollut uskoa korviani. Kaikki huoneessa olevat tiesivät, että Pettersen valehteli. Jälleen kerran. Kun olin käynyt puhumassa hänelle aiheesta edellisellä viikolla, hän oli luvannut tehdä kaikkensa, ettei Kämpä-Kaarlea enää tuotannossa nähtäisi. Nyt hän pyörsi puheensa ja julkisesti lynkkasi Kaisan, joka oli tehnyt satoja tunteja ilmaisia ylitöitä pitääkseen tuotantonsa käynnissä Thaimaan rannikolla. Pettersenin pakottamana hän oli lahjonut paikallisia työntekijöitä, jotta nämä eivät tekisi kähmivästä julkisjuontajasta rikosilmoituksia.

Kanavajohtaja ja Pettersen olivat Kaarlen kavereita, ja he kävivät usein golfaamassa yhdessä. Kaarlen käytös oli ollut yksi alan pahimmista julkisista salaisuuksista. Mies oli kähmäloinyt mennessä tullen ihan kaikkia. Olin useasti käynyt pauhaamassa asiasta, ja Pettersenin vakioselitys kuului: ”Älä ole Dorit naiivi, sä tiedät miten tämä maailma toimii.” Koetin selittää, että ei enää, että nykyään tähän onneksi voi ja pitää reagoida. Viime viikolla oli tuntunut siltä, että hän vihdoinkin uskoi minua. Miten väärässä olinkaan ollut.

Pettersen oli selvästi kuullut Hesarin juttuaikeista ja siitä, että he olivat lähestyneet Kaisaa. Nyt kun salattu paise oli puhkeamassa, Pettersenin peliliike oli selvä: hän uhrasi Kaisan

armotta kanavajohtajan alttarille pelastaakseen omansa ja juontajan ahterit. Todennäköisesti hänellä oli joku suunnitelma myös tekeillä olevan lehtijutun hautaamiseen.

Kaisa, läheisin ystäväni töissä, lähti neukkarista silmät kyynelissä. En muistanut koskaan olleeni täynnä niin pyhää rai-voa. Pääni täytti valkoinen kirkkaus, olin yhtäkkiä kylmän rauhallinen ja mietin, että tässä mielentilassa on varmaan ukkoja ennenkin lahdattu. Huoneeseen laskeutui kiusallinen hiljaisuus. Ihmiset vilkuilivat toisiaan hämmentyneinä alta kulmiensa ja näpräisivät kännyköitään.

Vaivaantuneen ilmapiirin leikkasi minun kireä, ehkä hivenen normaalia korkeampi ääneni: ”Pettersen, mitähän helvettiä? Tämä on uskomatonta bullshittiä. Miten edes kehtaat syyttää Kaisaa tästä? Haistakaa minun puolestani paska.”

Tämän sanoessani huomasin seisovani, ja kyllä – näyttäväni toimitusjohtaja-Pettersenille keskisormea. Sitten kaappasin pöydältä tavarani, käännyin ympäri, ja spontaanien aplodien saattelmana kävelin ulos neukkarista huoneeseeni. Kaisan tavarat olivat poissa. Pöytä oli tyhjä. Minun puolellani oli post-it-lappu, jossa luki: *Soita. Pus, K.*

Pakkasin käsilaukkuuni muistikirjani, hyvät Mujin kynäni sekä Elisabet II:n Jubilee-mukini (sitä ei näille urpoille jätettäisi). Kaadoin siitä kahvinjämät tyynesti tietokoneeni näppäimistölle ja poistuin työpaikaltani. Olin varmaankin viisi kirjainta, alkaa ässällä.

Seisoin keskellä kuhisevaa Sörnäistä aamupäivällä, ilman aikataulua. Sydämeni tykytti kurkussa. Poskeni loimusivat kuin kuumat kiuaskivet, ja otsalleni kihosi pieniä hikihelmiä. Hengitin syvään. Koetin keskittyä sisäistämään tilanteen.

Ratikat viuhuivat ohitseni seisoessani liikennevaloissa arpo-massa, mihin suuntaan lähtisin. Pitäisi soittaa miehelleni Janille tai mennä kotiin pakkaamaan. Mutta kumpikaan ei kiinnos-tanut juuri nyt. Mietin hetken, ja suuntasin askeleeni kohti Karhupuistoa ja Way Bakeryä.

Perillä änkeydyin pieneen ääriään myöten täyteen ravin-tolaan, tilasin lasin viiniä ja pullan, ja laskiessani ne pöydälle minua alkoi naurattaa hysteerisesti. Otin viinistä kaksi isoa huikkaa ja hengitin. Tajusin saavani potkut. Se oli selvää. Muuttomme Los Angelesiin oli parin viikon päässä, ja olimme sopineet työnantajani kanssa, että minä jatkaisin töitani sieltä käsin etänä ja lentäisin kuvauksiin. Tajusin myös, että tiesin paljon asioita, joita Pettersen ei tosiaan haluaisi julkisuuteen. Päätön Jussi-patsas oli vasta jäävuoren huippu. Neuvottelu-varaa siis olisi, ehkä.

Pulla oli taivaallista, keskityin siihen ja työnsin ikävät aikuis-asiat pois mielestäni. Valkoviini ja pulla tosin oli huono kombo, ja kävin tilaamassa itselleni myös kahvin. Nautiskelin pullasta, se oli täydellinen: keskeltä vähän raaka, paljon kardemummaa ja ri-paus suolaa. Suljin silmäni ja annoin sen sulaa suuhuni.

Kahvila oli täynnä aikaisia lounastajia, etätyöläisiä sekä erit-täin tyylikkäitä perhevapaalaisia. Olin itse hyvin vieraantunut ravintoloista ja baareista, vaikka työpaikkani oli, tai ainakin tähän saakka oli ollut, keskellä Helsingin parasta ravintola- ja baarikeskittymää. Söin töissä yleensä eväät tai lähikaupan anti-mia. Pari kertaa kuussa olimme käyneet Kaisan kanssa sushilla. Olin lähiöistynyt täysin. Työpäivät olivat myös niin pitkiä, että päästyäni kotiin Pohjois-Helsingin Paloheinään en liikkunut sieltä kirveelläkään mihinkään, ellei lapseni Ella tarvinnut kyy-tiä koristreeneihin.

Pullasta oli jäljellä enää murut, jotka pyydystin lautaselta sormeeni ja söin. Pyysin kahvipaussin aikana lämmenneeseen valkoviiniini pari jääpalaa ja otin huikan. Se ei ollut pöllömpää. Oikeastaan se maistui aika hyvälle: hapokas, monivivahteinen ja hieman synnillinen jälkimaku, nautittiinhan se keskellä arkipäivää, mahdollisesti työnsä menettäneenä. Kaivoin esille puhelimeni ja soitin Kaisalle.

Kello näytti tasan kahta iltapäivällä, kun Kaisa kantoi pöytään tarjotinta täynnä hieman tutisevia shotteja. Tilanne oli eskaloitunut nopeasti, ja olimme päätyneet Kasarmintorille Yökyöpeliin laulamaan karaokea. Jotenkin se *tuntui* normaalimmalta kuin miltä se kuulosti. Pari kollegaa oli koodannut liittytvänsä joukkoon muutaman tunnin kuluttua, tosin mielessäni häivähti, että me Kaisan kanssa olisimme siinä vaiheessa jo niin sanotusti omassa sfäärissämme.

”Noi naapuripöydän finanssiveljet halusi välttämättä tarjota”, huusi Kaisa musiikin yli viittoen viereiseen kevyttoppaliiviseurueeseen. ”Ne on yöllä klousanneet jotkut kaupat Japaniin ja olleet radalla aamukasista saakka.”

Minulla löi hetken tyhjää, ja sitten muistin, että todella, muinaishistoriassa minäkin olin bilettänyt paljon ja miehet olivat tarjoilleet juomia. Vilkutin heille iloisesti ja näytin muina boomereina peukkaa. Muutama erittäin valkohampainen nuorimies sliipatussa tukassaan, parilla selvästi tuoreehko permanentti, vinkkaili Kaisalle nostaen shottilasejaan. Kaisa oli minua 15 vuotta nuorempi ja melkein 190-senttisenä entisenä mallina tyrmäävän upea ilmestys. Kävi totaalisesti järkeen, että toppaliiviheput toljottivat häntä täynnä ihailua.

Kaisa oli napannut toimiston baarikärrystä pullollisen viskiä, jota me kävimme välillä naukkailemassa vessassa virallisesta Lissu-mukistani. Tai hän joi ja minä pidin seuraa, sillä sen jälkeen kun olin teininä ”lainannut” viskiä äitini Kartsan baarista hieman liikaa, en ollut siihen juomaan koskenut.

Firman luottokorttini oli vielä aktiivinen, ja se vinkui baaritiskillä kuin Taunuksen renkaat kaarteessa. Kassissa tärisi puhelin useampaan kertaan, mutta olin aktiivisesti päättänyt olla katsomatta sitä ja kertomatta tästä käänteestä ihan vielä esimerkiksi Janille. Tyttärelleni Ellalle olin laittanut viestiä, että tulisin myöhään kotiin. Janhan olisi nukkumassa ennen yhdeksää herätäkseen ajoissa 4.45 alkaviin aamutreeneihinsä Paloheinän kuntoportaissa. Ultra- sekä polkujuoksuharrastus oli tehnyt hänestä treenihullun. Pitäisi tähdätä kotiin ennen sitä, ajattelin. En jaksaisi luentoa alkoholinkäytöstäni ennen huomista iltaa. Janin nukkumaanmenoaikaan olisi kuitenkin vielä seitsemän tuntia aikaa, ja se tuntui ajatuksena yhtä pitkältä kuin kaksi viikkoa.

*Samppanjaa tänään jokainen juo
Samppanjaa lasit täyttäkää nuo*

Kailotin keuhkojeni pohjasta ”Hittiputkea” mikrofoniin, Kaisa tanssi vieressäni heiluttaen kahta samppanjapulloa käsissään.

*Aaa-aa-ajatelkaa,
Jos vaikka huomenna jo halkee maa?*

Koko karaokebaari lauloi, päiväkännien nousuhumalainen euforia teki meistä kesäleirimäisen yhteisön. Meidät voi

erottaa vain ”El Bimbon” saksankielinen osuus, jota kukaan paitsi Marion Rung ei pysty laulamaan. Yhteys löytyi onneksi pian uudestaan Katri Helenan osuudessa, vaikka kukaan ei olisi enää jaksanut, koska biisi oli aivan liian pitkä. *Ooo soley soley, soley-ley* kaikui kirkkaana. Baarimikko jorasi innostuneesti mukana, näytti peukkua ja vilkuttelin hänelle takaisin. Osoittelin Kaisan pulloja viestittäkseni, ettei meillä ollut tarvetta uudelle kaadolle.

Kellonajasta ei ollut tietoa, mutta ulkona alkoi hämärtyä. Puhelimestani oli akku loppu, joten päivällisaika lienee mennyt. Olimme Kaisan kanssa karaokebaarin kuningattaria. Kollegoista muutama oli liittynyt seuraamme, ja tuntui että rakastin heitä kaikkia, vaikka päässä vähän pyörikin.

Paikka oli turvoksissa, mutta baarimikko jaksoi heilutella minulle. Vilkuttelin iloisesti takaisin, vaikka pidin häntä turhan innokkaana asiakaspalvelijana. Seuraava biisi ei alkanutkaan, vaan baarimikko otti itse mikrofonin ja kuulutti: ”Dorit Nyman, Dorit Nyman, teille on viesti baaritiskillä.”

Raivasin tieni hytkyvän massan läpi ja vatkasin käsiäni Leila K:n ”Electricin” tahdissa, jonka joku finanssiveljistä veti tunteella.

”Eikö luottokorttini enää toimi?” kysyin nojautuen baaritiskin yli. En keksinyt miten olisimme voineet jäädä kiinni omasta pullosta, sillä vessakopissa ei naukkuhetkillämme ollut ollut muita. Baarimikko lätkäisi eteeni post-it-lapun: *Isä karannut, soita heti Airille.*

LUKU 2

Päässä jyskytti kahdeksan tunnin karaokeputki, shotit sekä tarjotut juomat. Olin jättänyt Kaisan ja muut kollegat kuin nallit kalliolle karaokepaikkaan. Lauluvuoroni oli siirtynyt kiitolliselle finanssimiehelle, joka oli jo kertaalleen sitä yrittänyt minulta viidelläkymppillä ostaa. Olin antanut rahat Kaisalle, joka oli tokaissut, että nyt kun työt loppuvat, hän ei sano käteiselle ei.

Olin ottanut karaokebaarista mukaani ison pahvimukillisen harvinaisen pahaa kahvia. Se oli varmaan seissyt pannussa koko päivän odottaen seuraavaa jallukahvin ostajaa. Kahvi ja järkytys tekivät tehtävänsä, ja saapuessani Malmin sairaalaan olin tolkuissani. Kunhan kukaan ei huomaisi viskiltä löyhkäävää mukia laukussani, vaikuttaisin suhteellisen skarpilta.

Ensiavun aula oli kuin gladiaattoriareena. Oli verta, muita eritteitä, paljon alkoholia ja huutoa. Hiljaa reunoilla istuivat todella kipeät ihmiset. Ne, joilla todennäköisesti oli vuotava vatsahaava tai muuta akuuttia. Liukuovien avautuessa tuntui kuin olisi siirtynyt toiseen todellisuuteen.

Odotin kärsimättömänä vuoroani infotiskille ja etsin katseellani latauspaikkaa, jotta saisin kännykkääni edes vähän virtaa. Lopulta yhden sohvan takaa löysin vapaan pistorasian, ja sain puhelimeeni eloa. Kaivoin varmuudeksi kännykästä isäni henkilötunnuksen. En ollut ehtinyt opetella sitä vielä ulkoa, ja nyt hoksasin välähdyksenomaisesti, että varmaankin

kannattaisi. Omani lisäksi osasin ulkoa Ellan, Janin ja äitini Kartsan tunnukset. Kartsa pyysi minua vähän väliä kirjautumaan hänenä erilaisiin palveluihin väittäen, että internetin käyttö oli kallista Espanjassa, jossa hän asui. Päädyin ker-
ran maksamaan Kartsan veromätkyjä tässä yhteydessä, kun hammaslääkäri ja papakoe oli ensin varattu. Hän vetosi siihen, ettei tajunnut näistä asioista mitään. Mutta isä oli hoitanut asiansa pitkään itse ja Airin avustuksella.

”Joo, isäsi on huoneessa kaksitoista, käytävää eteenpäin oikealla. Kotihoitaja on siellä hänen kanssaan, ja lääkäri tulee kohta katsomaan.” Nyökkäsin lasin takana olevalle hoitajalle ja puolijuoksin hänen osoittamaansa suuntaan. Samalla huomasin olevani todella kuumissani. Kiskoin huivin ja takin yltäni sulloen ne viinamukini seuraksi kassiini. Pyyhkäisin poskik-
lani olevia ripsareita nenäliinalla, sen verran kuin ne nyt ilman hankaamista lähtivät. En halunnut pelästyttää isää. Tulos tuskin oli kovin kummoinen, mutta parempaankaan en nyt kyennyt. Vedin henkeä ja avasin oven.

Isä makasi silmät kiinni lavetilla ikkunan vieressä, päässään iso haavasidos. Sängyn laidat oli nostettu ylös. Airi nousi tuolilta helpottuneena ja halasi minua.

”Kaikki on ihan hyvin, Harri onneksi löytyi pian. Se oli kaatunut metroaseman liukuportaissa eikä osannut kertoa missä asuu. Se hermostui miuhun aamulla, kun en suostunut tekemään pekonia ja munia. Koetin sanoa että eihän myö Harri tiistaina syyvvä viikonloppuaamiaista, ettei siun kolesteroli kestä pekonia kuin viikonloppuna. Se hermostui ja heitti puurokulhon lattialle ja ryysäsi ulos ilman takkia sisälenkkareissaan. Oli niin vihaisena, etten mie uskaltanut sitä pyssäyttää, ettei se tuuppase tai muuta. En ole näin vihaisena sitä koskaan nähnyt,

että ei ollut yhtään oma itsensä.” Tässä kohtaa Airin vankkumaton rauhallisuus järkkäi, ja ääni värähti. Airi oli ollut isän ystävä yli neljäkymmentä vuotta ja oli isän kunnon saamasta käänteestä yhtä järkyttynyt kuin minäkin. Hän oli myös hoitanut isää aktiivisesti muutaman vuoden.

”Anteeksi etten vastannut puhelimeen, se oli koko päivän äänettömällä ja laukussa. Miten löysit minut? Se oli nerokas veto.”

Airia hymyilytti. ”Mie soitin Ellalle, se sanoi että näkkee siun sijainnin kännykästään, ja sitten se googlasi minulle sen baarin numeron. En kertonut sille mistä oli kyse, aattelin ettei suotta lapsi pelästy.” Nyökyttelin, ja hymyilin vähän itsekin. Siunattu Ella.

”Laittoiko ne tikkejä päähän, oliko pahakin haava?” kysyin Airilta samalla kun pesin käteni seinustalla olevassa lavuaarissa.

”Selvisivät liimaamalla. Lääkäri on tulossa kohta. Tai no Malmilla kohta lienee useampi tunti, mutta eppäilen ettei ne Harria kottiin päästä, ehkä enää ollenkaan.” Airi katsoi minua anovasti, kyyneleet silmissä. Katseessa oli jotain, mistä en saanut kiinni.

”Onko Airi tätä tapahtunut ennenkin, mutta et ole vaan kehdannut sanoa?”

Istuimme alas ja minä silitin isän poskea. Hänelle annettu rauhoittava ja päivän draama olivat vieneet voimat. Airi alkoi kertoa viime kuukausista. Kävi ilmi, että tuuppaisut, huitomiset ja huutaminen olivat alkaneet kuukausia sitten, mutta raivokohtaukset olivat pahentuneet viime viikkoina. Ei niitä jatkuvasti ollut, mutta suunta oli ollut selkeä: huonompi.

”Mikset Airi ole kertonut? Anteeksi että en ole kysynyt, en ole ollenkaan tajunnut, että tilanne on ollut näin paha.”

Syylisyys jysähti päälleni kuin kymmenen kilon jauhosäkki. Luulin, että syylisyyslastini oli jo aika täysi: Olinko hyvä äiti, olinko hyvä puoliso, miksen ollut lähettänyt joulukortteja enää vuosiin, miksi en vaan kestänyt tyhmiä pomoukkoja töissä, miksen putsannut hammasvälejä joka ilta, miksen ottanut kalanmaksaöljyä ja muita vitamiineja säännöllisesti, miksen lenkkeillyt, miksen jaksanut äitiäni, miksi en lukenut enempää klassikoita ja esseitä, miksi en tehnyt enempää ilmastotekoja, miksi en tehnyt enempää hyväntekeväisyystyötä – mutta olin väärässä, sieltä puuttui tämä. Tunsin itseni typeräksi mulkuksi.

”No siulla on ollut niin paljon kaikkea sen teijjän Amerikanmuuton kanssa, ja siun työsi on niin tärkeää! En mie oo raaskinnut sinnuu stressata tällä. Ajattelin, että kyllä mie selviän.” Siinäpä lause, joka summasi suomalaisen naisen eetoksen. Minä en teitä häiritse, minä hoidan, en halua olla vaivaksi, minä en apua tarvitse. Vaikka pääni roikkuisi irti, moppaan siitä aiheutuneen sotkun itse, sitten asetun siististi jonnekin kuolemaan, etten häiritse ketään. Tunnistin tämän, kuuluinhan itse tähän kaanoniin, vaikka äitini poikkeus olikin. Koetin työntää syylisyyden sivuun, sille ei tässä kohtaa ollut käyttöä.

”Kuule Airi, hyvä kun kerroit, ja olet ihana kun olet hoi-
tanut. Mutta jos isä on vaarallinen itselleen ja pahimmillaan
myös muille, puhun lääkärin kanssa. Toivottavasti tähän löy-
tyy ratkaisu.”

Puristin Airin kättä, ja nojasimme toisiimme. Sälekaihtimien
välistä näkyi syyskuinen tumma taivas. Aurinko oli laskenut.

Lähetin Airin kotiin ja jäin isän kanssa odottamaan lääkä-
riä. Putsasin Elisabet-mukin ja join siitä kylmää vettä. Ajatte-
lin, että ehkä olisi aika kätevää, jos olisi oma muki aina käsi-

laukussa. Ei tarvitsisi ostaa ylihintaisia vesipulloja kiskoilta. Ehkä juomapullo olisi kuitenkin parempi, ehkä annan periksi ja hankin sellaisen.

Isä heräsi hetkeksi, tunnisti minut ja puristi kättä.

”Muistatko mitä tapahtui?” kysyin varovasti.

Hän pudisti päätään, ja otsa rypistyi ajattelemisen merkiksi.

”En kyllä yhtään. Missä me ollaan, Dorit? Missä Airi on?”

”Me ollaan lääkärissä, kaaduit portaissa. Älä huoli, kaikki on hyvin, minä pidän sinusta huolta. Onko jano?”

Juotin isälle mukistani vettä, minkä jälkeen hän torkahti uudestaan.

Odotimme lääkäriä pitkään. Kun hän viimein saapui, keskustelu oli lyhyt: Isä ei pääsisi takaisin kotiin. Hänelle koetettaisiin saada mahdollisimman pian paikka arviointi- ja kuntoutusosastolta, jossa tarkistettaisiin lääkitys, kognitiiviset taidot, syöminen ja pärjäämisen taso. Sitä isä siirrettäisiin Malmin osastolle odottamaan. Sain luvan olla isän seurana. Vasta vähän ennen neljää yöllä osastolta kerettiin hakemaan isä, ja raahauduin kotiin aamun sarastaessa.

Olin ihmisraato ja -raunio, kun viimein sain ulko-oven auki kotona. Jessus sentään mikä vuorokausi. Potkaisin kengät jalasta, ripustin takin naulakkoon ja yritin hiipiä hiljaa kylpyhuoneeseen. Olin törmätä pimeässä eteiskäytävässä muutto-laatikkotorniin, joita nousi ympäri kämppää kuin vesiversoja omenapuissamme. Kylpyhuoneen ovi aukesi nanosekuntia ennen kuin ehdin sen avata, ja olin saada sydärin.

”Mitä hemmettiä sä hiivit täällä?” kysyi kylppäristä tullut lycramies eli aviomieheni Jan, joka oli pelästynyt yhtä paljon.

”Siis miten olet kotona vasta nyt? Kauanko te siellä baarissa

oikein viihdyitte, vai olitko jossain jatkoilla? Arki-ilta sentään.” Hän oli täysin hereillä, menossa kello 4.45 alkaviin aamun porrastreeneihinsä, ja minulla ei ollut minkäänlaista energiaa selittää hänelle, millainen vuorokausi minulla oli ollut. Ojensin käteni eteenpäin stop-asentoon kuin liikennevalvoja ja pudistin päätäni: *Not today satan*. Siirsin hänet syrjään kylpärin ovelta, menin sisään, lukitsin oven ja painelin kuumaan suihkuun.

LUKU 3

Muuttolaatikoita oli yhteensä sata. Niihin oli tarkoitus pakata perheeni elämä ja siirtää se meren yli kontilla toiselle mantereelle, uuteen arkeen. Osa laatikoista menisi varastoon, koska asuntomme oli vuokrattu tuttavillemme, jotka rakensivat omaa taloa. Olin nääntynyt sairaalassa vietetyn yön jäljiltä. Tukka tuntui likaiselta, vaikka olin pessyt sen jotenkuten yöllä, ja se sojotti joka suuntaan. Meikit olin putsannut laiskasti suihkussa, ja kun katsoin itseäni peilistä, sieltä katsoi takaisin surullinen panda: oli vaikea sanoa missä valunut silmämeikki loppui ja mustat silmänaluset alkoivat. Puhelimeni muistiossa oli kasa uusia hoidettavia asioita, kuten soitto vanhuspalveluun, geriatriille, psykologille, Airille, kotihoitoon, sairaalaan.

Lista tuntui uuvuttavalta, ja keitin itselleni pannullisen vahvaa kahvia. Otin kynän ja pankista tulleen kirjeen kuoren, jonka takaosaan luonnostelin analogisen toimintasuunnitelman tälle päivälle: puhelut, isä, pakkaaminen. Ymmärsin hämmentyneenä kesken kahvihuikan, että töihin hän en olisi menossa. Ajatus oli hyvin erikoinen, ja jos en olisi ollut niin väsynyt ja krapulassa, olisin tunnustellut tuntemuksiani enemmän. Nyt siihen ei ollut energiaa. Juotuani kahvini loppuun menin uudestaan suihkuun, pesin naaman ja tukan uudemman kerran ja aloitin puhelincrumbani isän asioiden hoitamisessa.

Ennen puoltapäivää tilanne oli selkiytynyt, ja isää oltiin siirtämässä Töölöön jollekin väistötilassa olevalle väliaikaiselle osastolle vuorokauden sisällä. Sitä ennen häntä ei pääsisi katsomaan. Päätin luottaa siihen, että isä selviäisi päivän, ja infoisin Airia tilanteesta. Riiputin päätäni taaksepäin, mutta veri kohahti korviini niin, että päässä humisi ja huippasi. Järkyttävän huono idea tämä ääriasento. Niskani olivat niin jumissa, että huonolla tuurilla ne jäisivät tähän asentoon, ja sitten olisi kyllä vaikea selviytyä to do -listan suorittamisesta.

Siirryin seuraavaan kohtaan ja aloitin loputtomalta tuntuvan pakkaamisen. Muutto oli itsessään elämäntapahtumista kaameimpia, meidän tuleva muuttomme oli sitä potenssiin sata, sillä meren yli matkaavaan konttiin ei mahdu määräänsä enempiä tavaraa. Ja tavaraa meillä toisesta oli.

Ulko-ovi kävi ja Ella rymisteli sisään. Hän oli pelkkää raajaa, pitkää tukkaa ja pisamia kesän jäljiltä. Musta urheilukassi lensi lattialle ja valkoiset Air Jordanit, kokoa 43, niiden perään. Huppari tipahti sekin, ja ehdin laskea mielessäni kolmeen, ennen kuin huuto kuului: "Moooooi, onks mitään ruokaa? Kaamea nälkä!"

Krapula, isän tilanne ja yleinen väsymys saivat aikaan sen, että loikkasin salamana halaamaan lastani. Se oli nykyään koominen suoritus, sillä jouduin varvistamaan, ja silti yletin häntä vain leukaan saakka.

"Saiko Airi sut kiinni? Mitä asiaa sillä oli? Se oli vähän kiihtyneenä, kun ei saanut suhun yhteyttä."

Puristin silmiäni kiinni ja rutistin lastani vielä kerran. Sitteen päästin hitaasti irti ja kerroin Ellalle, mitä edellisenä päivänä ja iltana isälle oli tapahtunut. Kuittasin tilanteeni töissä ohimenevällä maininnalla Kaisan edesottamuksista.

Päivällispöydässä oli tarjolla kanaa, siis pelkkää kasviöljyssä paistettua maustamatonta kanaa, erikseen salsa verde -tyyppinen kastike (minulle), salaattia sekä kvinoaa ja paahdettuja kasviksia. Kerroin tapahtumat uudestaan, tällä kertaa Janille. En avannut työpaikan tilannetta hänellekään kunnolla. En tiennyt, miksi. Ehkä en oikein itsekään varmuudella osannut sanoa, mikä se tilanne oli. Selittäisin kun olisi pakko, päätin jauhaessani suussani kanaa, johon aloin olla aika todella kyllästynyt.

"Tiedän enemmän isän tilanteesta, kun pääsen huomenna Töölöön katsomaan sitä. Hyvällä tuurilla saan selville hoitavan lääkärin nimen ja numeron."

Jan kuunteli puoliksi keskittyen ja nyökytteli. "Pääasia, että Harri on kunnossa. Onpa hurja juttu."

Illalla pakkasin – ja nalkutin, nillitin ja maanittelin perhettäni pakkaamaan. Lajittelin tavaroita, jotka eivät tuntuneet loppuvan. Ella pakkasi puolikkaan laatikon ja katosi luurit korvillan jonnekin kodin uumeniin heti kun silmä vältti.

Roskiin, myyntiin, kierrätykseen, varastoon, muuttolaatikkoon. Roskiin, myyntiin, kierrätykseen, varastoon, muuttolaatikkoon. Tavaraita oli varmaan kymmeniä tuhansia. Tuntui kuin tekisi kuolinsiivousta, tai pikemminkin kuolinraivausta. Jokaisen pienenkin esineen kohdalla oli tehtävä päätös ja lajiteltava se oikeaan kasaan. Pääni alkoi olla päätöksistä painava.

Sadattelin ja manasin tilannetta Janille, kunnes tajusin, että hän oli tehnyt Ellat: vetäytynyt läppärinsä kanssa kylmään saunaan nakkisuojaan. Löysin hänet sattumalta, kun toin sylillisen lattialta kaapimaani pestävää pyykkiä kylpyhuoneeseen, joka toimitti myös kodinhoitohuoneen virkaa.

Näin punaista sadasosasekunnissa. Lista Janin viimeaikaisista synneistä ja rikkeistä oli jo valmiiksi pitkä: Hikisiä juoksukamoja ilmestyi kaksi settiä päivässä makuuhuoneen tuolille tai kylpyhuoneen lattialle, ei omaan pyykkikoriinsa koskaan. Astiat jätettiin pöydälle, ei tiskariin.

Sekin pääsi listalle, että ruokailuista oli tullut ihan painajaista. Ella oli aina ollut nirso syöjä, ja nyt taloutemme toinen aikuinen alkoi saavuttaa häntä. Kanaa sai kantaa kotiin selkä vääränä, ja siihen suhtauduttiin kuin polttoaineeseen. Ei ollut väliä, maustettiin sitä mitenään, mieluiten ei, koska silloin se kelpasi Ellallekin. Välillä he vitsailivat, että voisivat hyvin vetää vauvanruokasoseita purkeista. ”Niissä on tosi hyvä proteiinin ja vitamiinien suhde hintaansa nähden eikä mitään ylimääräisiä lisäaineita.” Olin ollut tyrmistynyt ja sanaton tämän heiton jälkeen. Olin mielestäni, jos nyt en erinomainen niin keskimääräistä parempi kokki kuitenkin. Tähän yleisöön, Ellaan ja Janiin, se meni kyllä hukkaan. Piltti-heitto ei ollut pelkkä vitsi, sillä olin kerran työmatkani jälkeen löytänyt kilesevän lasipurkkikassin lasinkieppäyslaatikosta.

Rakastin hyvää ruokaa, ja koin törkeänä vääryytenä, että minulla oli ruokaseuranani kaksi monomaanikkoo kuusi-vuotiaan makupaletilla. Olin rakastanut perhettäni ruualla, ja nyt rakkaus ei saanut vastakaikua.

Me emme enää Janin kanssa juuri olleet hereillä kotona samaan aikaan, ja sen olisi pitänyt ärsyttää tai harmittaa minua. Se tuntui kuitenkin syyllisen helpottavalta. Kun tulin kotiin eikä kukaan vastannut huhuiluuni, koin onnea omasta tilasta. Väistelimme toisiamme kuin laivat yössä ilman että se herätti suuria tunteita. Miten hirveää, mietin. Minun miehestäni, rakkaudestani, oli tullut minulle lähinnä käytännöllinen kämppis.